

Echtgenoten en het **meerhoofdigheidsbeginsel** in vennootschappen

Rutger Van Boven
Directieadviseur IAB

Om een vennootschap op te richten en te laten bestaan zijn twee of meer oprichters of vennoten nodig. Deze voorwaarde lijkt evident, maar wanneer echtgenoten deelnemen aan (de oprichting van) een vennootschap is de invulling ervan in de praktijk niet altijd even duidelijk. Dan rijst de vraag of de echtgenoten als één oprichter (vennoot) of als twee oprichters (vennoten) moeten worden beschouwd. In deze bijdrage poogt **Rutger Van Boven** deze problematiek te verduidelijken.

1. Het meerhoofdigheidsbeginsel: grondvoorwaarde voor de oprichting en het bestaan van een vennootschap

Vennootschappen ontstaan uit de wilsovereenstemming van twee of meer partijen.¹ Daarom moeten steeds twee of meer personen² aan de basis liggen van de oprichting van een vennootschap. Voor de coöperatieve vennootschap geldt zelfs dat zij moet worden opgericht door ten minste drie personen.³ Aan deze pluraliteitsvoorwaarde moet

bovendien worden voldaan tijdens het bestaan van de vennootschap.⁴

Hierop bestaan evenwel wettelijke uitzonderingen. Sinds de Wet van 14 juli 1987⁵ kan een BVBA immers door één persoon worden opgericht.⁶ Bovendien kan overeenkomstig artikel 3, tweede lid van de Europese Verordening van 8 oktober 2001 betreffende het statuut van de Europese vennootschap, een Europese

¹ Art. 1, eerste lid, W. Venn.

² Een NV en een Comm.VA kunnen worden opgericht door één oprichter en één inschrijver (art. 450, tweede lid, W. Venn.), zie P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, *Les sociétés anonymes. Constitution et fonctionnement*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2005, 172, nr. 76.

³ Art. 351, W. Venn.

⁴ R. VAN DEN BERGH en E. DIRIX, *Handels- en economisch recht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, 50.

⁵ B.S. 30 juli 1987.

⁶ Art. 1, tweede lid *juncto* 211, W. Venn.

⁷ In de NV en de SE spreekt men van aandeelhouders.

⁸ Vanaf 1 januari 2008 kunnen in België nog enkel effecten op naam of gedematerialiseerde effecten worden uitgegeven. Vanaf die datum is het niet langer mogelijk om effecten aan toonder uit te geven. De wet voorziet evenwel in een overgangperiode tot 31 december 2013 voor de effecten aan toonder die het levenslicht zagen vóór 23 december 2005 (datum van bekendmaking van de wet), en tot 31 december 2012 voor de effecten aan toonder die werden uitgegeven tussen 23 december 2005 en 1 januari 2008. (Wet van 14 december 2005 houdende de afschaffing van de effecten aan toonder, B.S. 23 december 2005).

⁹ Art. 1387 B.W.

¹⁰ Art. 1390 B.W.

¹¹ Art. 1398 B.W.

¹² Art. 1399 B.W.

¹³ Art. 1404 B.W.

¹⁴ B. WAUTERS, *Aandelen en echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 2000, 88, nr. 87; J. GERLO, *Handboek voor familierecht. Huwelijksvermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2001, 131, nr. 227.

¹⁵ Art. 1400, 5, B.W.

¹⁶ J. GERLO, *o.c.*, 128, nr. 222.

¹⁷ B. WAUTERS, *o.c.*, 90, nr. 91.

¹⁸ J. GERLO, *o.c.*, 128, nr. 222; L. WEYTS, "Vennootschappen en patrimoniaal familierecht", *T.P.R.* 1985, 268: de

vennootschap ook enige oprichter/aandeelhouder zijn van een andere Europese vennootschap.

2. Het meerhoofdigheidsbeginsel toegepast op de echtgenoten

2.1. Vennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid

De vraag of echtgenoten die deelnemen aan een vennootschap als één of als twee oprichters (vennoten)⁷ worden beschouwd, moet verschillend worden beantwoord naargelang het huwelijksvermogensstelsel dat zij hebben aangenomen. Ook het gemeenschappelijk, het onverdeeld of het eigen karakter van de aandelen die zij verkrijgen of bezitten speelt hierbij een determinerende rol. Ten slotte moet rekening worden gehouden met het al dan niet op naam gesteld zijn van de aandelen.⁸

A. De echtgenoten zijn gehuwd onder het wettelijk stelsel

Wanneer man en vrouw beslissen om te huwen, moeten zij vorm geven aan de wijze waarop hun respectieve vermogens (activa/passiva) zich onderling en ten aanzien van derden zullen verhouden. Zolang de toekomstige echtgenoten niets bedingen dat strijdig is met de goede zeden of met de openbare orde, genieten zij ter zake een ruime contractuele vrijheid.⁹ Indien de echtgenoten geen bijzondere huwelijksvereenkomst hebben bedongen, zijn de bepalingen van het wettelijk stelsel van toepassing.¹⁰

Dit wettelijk stelsel berust op het bestaan van drie vermogens, nl. het eigen vermogen van de man, het

eigen vermogen van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten.¹¹

Om te kunnen uitmaken of beide echtgenoten als één of als twee oprichters (vennoten) gelden, moet worden nagegaan welk het huwelijksvermogensrechtelijk statuut is van de aandelen die zij verkrijgen of bezitten. Men zal m.a.w. eerst moeten achterhalen welke aandelen eigen en welke gemeenschappelijk zijn.

Eigen aandelen

Eigen aandelen zijn :

- de aandelen die aan elk van de echtgenoten toebehoren op de dag van het huwelijk en die welke elk van beiden tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament;¹²
- de aandelen die één van de echtgenoten verkrijgt uit gelden (roerende belegging) of uit de opbrengst van de vervreemding van andere goederen waarvan het karakter van eigen goed is aangetoond (roerende wederbelegging).¹³ Het volstaat dat de prijs voor meer dan de helft met eigen gelden is betaald. Eventuele tussenkomsten van het gemeenschappelijk vermogen worden via vergoedingen rechtgezet;¹⁴
- aandelen verkregen door zaakvervangings.¹⁵ Zaakvervangings vindt plaats bij de rechtstreekse ruil van onroerende of roerende goederen¹⁶ en kan voorkomen wanneer één van de echtgenoten een eigen goed inbrengt in een vennootschap en in ruil voor deze inbreng aandelen verkrijgt¹⁷ of bij ruil van oude aandelen voor nieuwe n.a.v. een kapitaalverhoging

kapitaalverhoging moet geschieden middels incorporatie van reserves of (voor minstens de helft) middels een eigen inbreng.

¹⁹ Art. 1401, 5, B.W.

²⁰ Art. 1400, 6, B.W. stipuleert dat *de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep* eigen goederen zijn van de betreffende echtgenoot. De rechtsleer is het er unaniem over eens dat deze bepaling restrictief moet worden geïnterpreteerd, maar is verdeeld over de vraag hoe strikt deze wet moet worden geïnterpreteerd. Voor een uiteenzetting van deze discussie, zie B. WAUTERS, o.c., 158-166, nrs. 179-193.

²¹ L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, Antwerpen, Kluwer, 1980, 149-150, nr. 167; B. WAUTERS, o.c., 165-166, nrs. 191-193; zie contra: J. DU MONGH, *De erfovergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 164-165.

²² Art. 1435 B.W.

²³ R. DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*, Brussel, Story-Scientia, 1983, 96-97; J. GERLO, o.c., 132, nr. 229.

²⁴ Art. 1400, 6, B.W.; zie F. BOUCKAERT, *Notarieel vennootschapsrecht N.V. en B.V.B.A.*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 41 en 42.

²⁵ Art. 1405, 4, B.W.

²⁶ Art. 1399, derde lid, B.W.

²⁷ Art. 1399, tweede lid, B.W.

²⁸ M.b.t. de concrete bewijsmogelijkheden van het eigen karakter van aandelen, zie F. BOUCKAERT, o.c., 45-49; J. DU MONGH, o.c., 135-144, nrs. 100-103; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 934, nr. 2081.

²⁹ L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, o.c., 195, nr. 213; B. TILLEMANS, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1997, 245, nr. 465; J. RUYSEVELDT, *De commanditaire vennootschap op aandelen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen

o.g.v. een eigen voorkeurrecht, gekoppeld aan reeds bestaande eigen aandelen die de echtgenoot in de betrokken vennootschap bezit;¹⁸

- de lidmaatschapsrechten verbonden aan gemeenschappelijke aandelen in vennootschappen waarin alle aandelen op naam zijn, indien die toebedeeld zijn aan of ingeschreven zijn op naam van één van de echtgenoten;¹⁹
- de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep.²⁰ Volgens bepaalde rechtsleer²¹ kunnen aandelen hieronder ressorteren op voorwaarde dat zij noodzakelijk zijn voor de uitoefening van het beroep. Dit is het geval wanneer het ontnemen van dat aandeel aan de beroepsactieve echtgenoot tot gevolg heeft dat hij zijn beroep niet meer kan uitoefenen, tenzij eventueel via nieuwe belangrijke investeringen. Indien de aandelen (gedeeltelijk) werden aangekocht met gemeenschappelijke gelden, moet bij de vereffening van het huwelijksstelsel een vergoeding betaald worden aan het gemeenschappelijk vermogen. Deze vergoeding mag niet kleiner zijn dan de door het gemeenschappelijk vermogen uitgegeven som,²² ook al zijn deze aandelen verminderd in waarde op het ogenblik van de vereffening;²³
- aandelen verkregen in ruil voor de inbreng van gereedschappen en werktuigen.²⁴

Het Burgerlijk Wetboek voorziet in een wettelijk vermoeden ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen. De aandelen die echtgenoten verkrijgen of bezitten worden bijgevolg geacht gemeenschappelijk

te zijn, tenzij de echtgenoten het tegendeel kunnen bewijzen.²⁵

Het bewijs van het eigen karakter van de aandelen kan tussen echtgenoten worden geleverd door alle middelen van recht, met inbegrip van getuigenissen, vermoedens en algemene bekendheid.²⁶

Ten aanzien van derden kan het bewijs worden geleverd door middel van een boedelbeschrijving, door het regelmatig bezit (art. 2229 B.W.), aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden van een openbare dienst of vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, of van bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.^{27, 28}

Indien elk van beide echtgenoten aandelen (lidmaatschapsrechten) verkrijgt of bezit die volgens bovenvermelde regels eigen zijn, zullen zij gelden als twee oprichters (vennoten).²⁹ In dit geval zijn de aandelen (lidmaatschapsrechten) immers het voorwerp van het exclusief bestuursrecht van de echtgenoot-eigenaar.³⁰

Gemeenschappelijke aandelen

Gemeenschappelijke aandelen zijn:

- aandelen geschonken of overgemaakt aan de twee echtgenoten samen of aan één van hen onder beding dat deze aandelen gemeenschappelijk zullen zijn;³¹
- aandelen verkregen uit een kapitaalparticipatieplan³² op grond van de werknemersparticipatiewet;³³
- alle aandelen waarvan niet is bewezen dat zij eigen zijn aan één van de echtgenoten ingevolge enige wetbepaling.³⁴

België, 1998, 34, nr. 93; P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, o.c., 155, nr. 57.

³⁰ Art. 1425 B.W.

³¹ Art. 1405, 3, B.W.

³² Art. 1405, 1, B.W.; in die zin, zie R.

DILLEMANS, o.c., 99; J. GERLO, o.c., 144, nr. 250.

³³ Wet van 22 mei 2001 betreffende de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van de vennootschappen, B.S. 9 juni 2001: overeenkomstig art. 2, 17° van deze wet kan de werknemer krachtens een dergelijk participatieplan een deel van de winst van het boekjaar uitgekeerd krijgen onder de vorm van aandelen of deelbewijzen met stemrecht.

³⁴ Art. 1405, 4, B.W.

³⁵ P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, o.c., 157, nr. 57.

³⁶ L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, o.c., 202, nr. 222; J. RUYSEVELDT, o.c., 35, nrs. 98 en 36, nr. 103; B. TILLEMANS, o.c., 246, nr. 468; H. GEINGER en N. HEIJERICK, *Inleiding tot het vennootschapsrecht*, Brugge, die Keure, 2000, 60; B. WAUTERS, o.c., 18, nr. 8; F. BOUCKAERT, o.c., 45-46; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, o.c., 932, nr. 2079; J. EVERAERT, M. DE WOLF, P. DE WOLF, P. NICAISE en L. STAS DE RICHELLE, *De wetgeving rond de N.V. en de B.V.B.A. uitgelegd*, Luik, Uitgeverij van de Kamer voor Handel en Nijverheid, 2001, 30; J. MALHERBE,

Ph. LAMBRECHT en Ph. MALHERBE, *Droit des sociétés. Précis*, Brussel, Bruylant, 2004, 217-218, nr. 469; P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, o.c., 155, nr. 57.

³⁷ Om hieraan tegemoet te komen is vereist dat statutair niet in de mogelijkheid is voorzien om de aandelen op naam om te zetten in aandelen aan toonder, zie H. DU FAUX, "De lidmaatschapsrechten bedoeld in artikel 1401, 5 B.W.", *T. Not.* 1987, 465; H. MICHEL, "Le statut des parts et actions de société au regard des régimes matrimoniaux", in X., *Les sociétés et le patrimoine familial. Convergences et confrontations*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1996, 85; B. WAUTERS, o.c., 53, nr. 55.

Aandelen die gemeenschappelijk zijn, vallen onder de algemene regel van het concurrentieel bestuur. Dit betekent dat elke echtgenoot afzonderlijk gerechtigd is om de lidmaatschapsrechten uit te oefenen die verbonden zijn aan deze aandelen.³⁵ Indien alle aandelen die zij verkrijgen of bezitten gemeenschappelijk zijn, zullen de echtgenoten bijgevolg worden beschouwd als één oprichter (vennoot).³⁶

Een uitzondering hierop is het geval waarin alle aandelen van de vennootschap op naam zijn gesteld³⁷ en gemeenschappelijke aandelen afzonderlijk op naam van elk van de echtgenoten zijn ingeschreven in het register van aandelen. In dit geval zal elke echtgenoot de lidmaatschapsrechten verbonden aan de aandelen op zijn naam uitoefenen en zullen de echtgenoten als twee oprichters (vennoten) worden gerekend.³⁸ Werden de gemeenschappelijke aandelen ingeschreven op naam van één echtgenoot alleen of op naam van beide echtgenoten gezamenlijk, dan zal deze echtgenoot of zullen deze echtgenoten enkel tellen als één oprichter (vennoot).³⁹

Volgens een meerderheid van auteurs⁴⁰ zouden de beide echtgenoten eveneens als twee oprichters (vennoten) kwalificeren, indien ze beiden deelnemen aan (de oprichting van) een vennootschap in het kader van een gezamenlijke beroepsuitoefening.⁴¹ Dan rijst echter de vraag welke regeling van toepassing is: deze van het eerste of van het tweede lid van artikel 1417 B.W.? Men neemt aan dat het eerste lid geldt wanneer beide echtgenoten voordien reeds een afzonderlijk beroep uitoefenden en zij elk hun beroepsgoederen inbrengen in dezelfde vennootschap. Elke echtgenoot verkrijgt dan gemeenschappelijke aandelen

onder zijn alleenbestuur.⁴² Wanneer beide echtgenoten samen een beroep uitoefenen in dezelfde vennootschap is artikel 1417, tweede lid, B.W. van toepassing. Dit kan onder meer voorkomen wanneer beide echtgenoten als werkend vennoot, bestuurder of zaakvoerder een beroep uitoefenen in dezelfde vennootschap, of meer in het algemeen wanneer het redelijkerwijze vaststaat dat de aandelen effectief en concreet het middel vormen om een beroepsactiviteit binnen een vennootschap te handhaven.⁴³ In dit geval geniet elke echtgenoot van het alleenbestuur op zijn aandelen, behalve voor de handelingen die geen daden van beheer uitmaken. Artikel 1417, tweede lid, B.W. geldt niet wanneer slechts één van de echtgenoten beroepshalve aan de vennootschap deelneemt, terwijl de andere echtgenoot louter vennoot is.⁴⁴

B. De echtgenoten zijn gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen

Echtgenoten kunnen bij huwelijkscontract bedingen dat zij met een zuivere scheiding van goederen door het leven zullen gaan. In een dergelijk geval berust het huwelijksstelsel op het bestaan van twee vermogens, nl. het eigen vermogen van de man en het eigen vermogen van de vrouw.⁴⁵ In beginsel heeft de keuze voor een dergelijk stelsel tot gevolg dat elk der echtgenoten enkel eigen aandelen onder zich heeft. Toch kan het voorkomen dat beide echtgenoten gezamenlijk aandelen verwerven of verkrijgen en bijgevolg “onverdeelde aandelen” bezitten.⁴⁶

Eigen aandelen

Eigen aandelen ressorteren onder het exclusief bestuursrecht van de respectieve echtgenoten.⁴⁷ Echtgenoten

³⁸ H. MICHEL (ed.), *La S.P.R.L. unipersonnelle. Approche théorique et pratique*, Brussel, Bruylant, 1988, 353, nr. 641; A. VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1991, 136-137, nr. 85; P. NICAISE en K. DEBOECK, *Vademecum des sociétés coopératives*, Brussel, Creadif, 1995, 24; J. RUYSEVELDT, o.c., 37, nr. 104; B. TILLEMANS, o.c., 248, nr. 471; J. EVERAERDT, M. DE WOLF, P. DE WOLF, P. NICAISE en L. STAS DE RICHELLE, o.c., 30; J. GERLO, o.c., 142, nr. 247; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, o.c., 932, nr. 2079.

³⁹ Artikel 1401, 5 B.W.

⁴⁰ L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, o.c., 151-154, nr. 168; L. WEYTS,

“Vennootschappen en patrimonial familierecht”, l.c., 273, nr. 14; A. VAN HULLE en K. VAN HULLE, *De coöperatieve vennootschap*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1996, 88, nr. 112; B. TILLEMANS, o.c., 246, nr. 468; J. RUYSEVELDT, o.c., 38, nr. 108; H. GEINGER en N. HEIJERICK, o.c., 60; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, o.c., 933, nr. 2079; P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, o.c., 158, nr. 58; zie contra: F. BOUCKAERT, o.c., 51-52: Volgens deze auteur zijn de aandelen dan gemeenschappelijk, zodat man en vrouw gelden als één vennoot.

⁴¹ O.g.v. art. 1417 B.W.: de regeling van art. 1417 B.W. is evenwel van suppletief

recht. De echtgenoten kunnen in hun huwelijkscontract afwijken van deze regel, zie B. WAUTERS, o.c., 193, nr. 232.

⁴² L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, o.c., 152, nr. 168.

⁴³ B. TILLEMANS, o.c., 246 (voetnoot 920).

⁴⁴ W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, o.c., 933, nr. 2079.

⁴⁵ A. VERBEKE, l.c., 175, nr. 18.

⁴⁶ R. DILLEMANS, o.c., 195; J. GERLO, o.c., 301, nr. 586; A. VERBEKE, l.c., 175, nr. 18.

⁴⁷ Art. 1466 B.W.; R. DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen – Brussel, Story-Scientia, 1983, 197; J. DU MONGH, “Oprichting van een vennootschap tijdens het huwelijk.

die elk eigen aandelen verkrijgen of bezitten in een vennootschap gelden dus als twee oprichters (vennoten).⁴⁸

Met betrekking tot roerende goederen heeft de wetgever voorzien in een vermoeden van onverdeelheid, tenzij de echtgenoten erin slagen te bewijzen dat de betrokken aandelen eigendom zijn van één van hen.⁴⁹ De echtgenoten kunnen dus best voorzien in een bewijs van het eigen karakter van de aandelen.⁵⁰

Tussen echtgenoten kan het bewijs van het eigen karakter van de aandelen worden geleverd door alle middelen van recht, met inbegrip van getuigenissen, vermoedens en zelfs van algemene bekendheid.⁵¹

Ten aanzien van derden kan het bewijs worden geleverd door een boedelbeschrijving, door het regelmatig bezit (art. 2229 B.W.), dan wel aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden van een openbare dienst of vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.^{52, 53}

Onverdeelde aandelen

Onverdeelde aandelen zijn deze die de echtgenoten samen verwerven of verkrijgen, hetzij als gevolg van een gezamenlijke aankoop, hetzij als gevolg van een schenking of legaat ten voordele van beide echtgenoten.⁵⁴

Hoger werd er reeds op gewezen dat de wetgever m.b.t. roerende goederen voorziet in een vermoeden van onverdeelheid. De aandelen worden dus geacht onverdeeld te zijn, tenzij de echtgenoten kunnen bewijzen dat zij eigendom zijn van één van hen.

Het bestuur van onverdeelde aandelen is niet geregeld in Titel V (Huwelijksvermogensstelsels) van het Burgerlijk Wetboek. Bijgevolg dient men zich hiervoor te baseren op het gemeen recht inzake mede-eigendom.⁵⁵ Volgens artikel 577-2, § 6, B.W. kunnen daden van beheer m.b.t. onverdeelde aandelen enkel geldig worden gesteld met medewerking van alle mede-eigenaars, tenzij de echtgenoten anders overeenkwamen. Dit betekent dat beide echtgenoten, voor wat betreft de onverdeelde aandelen die zij verkrijgen of bezitten, hun lidmaatschapsrechten gezamenlijk moeten uitoefenen.⁵⁶ Wanneer man en vrouw de aandelen onverdeeld bezitten, gelden zij bijgevolg samen als één oprichter (vennoot).⁵⁷ Het voorgaande geldt eveneens indien de betrokken aandelen op naam zijn gesteld. Artikel 1401, 5°, B.W. is immers niet van toepassing op onverdeelde aandelen.⁵⁸

Ten slotte moet erop worden gewezen dat artikel 1469, eerste lid, B.W. aan de echtgenoten uitdrukkelijk het recht verleent om te allen tijde de verdeling te vorderen van al hun onverdeelde goederen of van een deel ervan.⁵⁹ Via de uit onverdeelheidtrekking worden de onverdeelde eigendomsrechten omgezet in kavels, waarvan elke mede-eigenaar er één krijgt toebedeeld en waarvan hij exclusieve eigenaar wordt.⁶⁰

C. De echtgenoten zijn gehuwd onder een stelsel van algehele gemeenschap van goederen

Een algehele gemeenschap van goederen komt tot stand wanneer beide echtgenoten al hun tegenwoordige en

Beperkingen vanuit het primair huwelijksregime. Oprichtersaansprakelijkheid.", *T.P.R.* 1997, 97.

⁴⁸ P. NICAISE en K. DEBOECK, *o.c.*, 24; L. WEYTS, "Familiale aspecten van verwerven en beheren van aandelen", *l.c.*, III.1.2 – 4.

⁴⁹ Art. 1468, tweede lid, B.W.

⁵⁰ L. WEYTS, "Familiale aspecten van verwerven en beheren van aandelen", in *N.V. in de praktijk*, oktober 1996, III.1.2 – 4.

⁵¹ Art. 1468, eerste lid *juncto* 1399, derde lid, B.W.

⁵² Art. 1468, eerste lid *juncto* 1399, tweede lid, B.W.

⁵³ M.b.t. de bewijsmogelijkheden van het eigen karakter van aandelen, zie F.

BOUCKAERT, *o.c.*, 45-49; J. DU MONGH, *o.c.*, 135-144, nrs. 100-103; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, 934, nr. 2081.

⁵⁴ J. GERLO, *o.c.*, 301, nr. 586.

⁵⁵ Artikel 577-2, § 1 tot en met § 10 B.W.; Brussel 18 juni 1964, *Pas.* 1965, III, 135; C. BERTSCH, "La copropriété et les titres de société: quelques réflexions sur l'indivision d'actions dans les sociétés anonymes", in *Les copropriétés*, Brussel, Bruylant, 1999, 176; R. DILLEMANS, *o.c.*, 195; J. GERLO, *o.c.*, 303, nr. 591; B. WAUTERS, *o.c.*, 505-506, nr. 645; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, 278, nr. 575; J. DU

MONGH, *De erfovergang van aandelen, o.c.*, 129, nr. 95; A. VERBEKE, "Huwelijkscontract. De sky is bijna the limit?", in B. TILLEMANS en A. VERBEKE, *Actualia vermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2005, 175, nr. 18.

⁵⁶ F. DE BAUW, *Les assemblées générales dans les sociétés anonymes*, Brussel, Bruylant, 1996, 199, nr. 451.

⁵⁷ L. WEYTS, "Familiale aspecten van verwerven en beheren van aandelen", *l.c.*, III.1.2 – 4; J. RUYSEVELDT, *o.c.*, 33, nr. 91; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, 934, nr. 2082.

⁵⁸ H. DU FAUX, "De lidmaatschapsrechten bedoeld in artikel 1401, 5° B.W. Bedenkingen

toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen inbrengen.⁶¹ Het huwelijksstelsel berust dan op het bestaan van één enkel vermogen, nl. het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten.

In beginsel heeft de keuze voor een dergelijk stelsel tot gevolg dat de echtgenoten enkel gemeenschappelijke aandelen bezitten. Toch kan het uitzonderlijk voorkomen dat de echtgenoten eigen aandelen onder zich hebben, nl. wanneer deze aan een echtgenoot worden geschonken of gelegateerd onder beding dat ze eigen moeten blijven.⁶²

Eigen aandelen

Echtgenoten gehuwd onder een stelsel van algehele gemeenschap van goederen mogen niet afwijken van de regels van het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het bestuur van het eigen en het gemeenschappelijk vermogen.⁶³ Echtgenoten die elk eigen aandelen verwerven of bezitten in een vennootschap worden dus beschouwd als twee oprichters (vennoten).

Gemeenschappelijke aandelen

Ook hier gelden de bestuursregels van het wettelijk stelsel.⁶⁴ De gemeenschappelijke aandelen vallen bijgevolg onder het gelijktijdig bestuur van de echtgenoten.⁶⁵ Echtgenoten die enkel beschikken over gemeenschappelijke aandelen gelden dan als één oprichter (vennoot),⁶⁶ tenzij alle aandelen van de vennootschap op naam zijn gesteld of als beide echtgenoten deelnemen aan (de oprichting van) een vennootschap in het kader van een gezamenlijke beroepsuitoefening.

2.2. Vennootschappen zonder (volkomen) rechtspersoonlijkheid

Het antwoord op de vraag of de beide echtgenoten gelden als één of als twee oprichters (vennoten), is ook hier afhankelijk van het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de participatie die de echtgenoten verkrijgen of bezitten.

Indien beide echtgenoten iets inbrengen in de vennootschap dat ingevolge hun huwelijksvermogensstelsel eigen is, kunnen zij zonder meer als twee oprichters of vennoten worden beschouwd.⁶⁷

Brengen zij daarentegen geld of goederen in die volgens hun huwelijksvermogensstelsel gemeenschappelijk of onverdeeld zijn, dan zullen zij als één oprichter of vennoot worden beschouwd.⁶⁸

Volgens bepaalde auteurs⁶⁹ is artikel 1401, 5° B.W. niet van toepassing op de vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid (de maatschap, de tijdelijke handelsvennootschap en de stille handelsvennootschap) maar wel op de vennootschappen met onvolkomen rechtspersoonlijkheid (V.O.F., Comm.V. en de CVOA).

3. Sancties wegens niet-naleving van het meerhoofdigheidsbeginsel

3.1. Vennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid

A. Bij de oprichting van de vennootschap

De NV of de Comm.VA⁷⁰ waarvan het aantal geldig verbonden oprichters minder bedraagt dan twee kan worden nietigverklaard.⁷¹

over de aard van deze rechten", *T. Not.* 1987, (464) 470.

⁵⁹ Art. 1469 B.W. is een toepassing van art. 815, B.W. dat bepaalt dat niemand gedwongen kan worden in onverdeeldheid te blijven. Niettegenstaande enige hiermee strijdige verbodsbepaling of overeenkomst, kan de verdeling te allen tijde worden gevorderd. Enkel indien de echtgenoten overeengekomen zijn de verdeling voor een bepaalde tijd uit te stellen, zal het niet mogelijk zijn deze uit te lokken. Een dergelijke overeenkomst is slechts geldig gedurende een termijn van ten hoogste vijf jaar, zie G. MAHIEU, "Partage et cession de

droits indivis entre époux", *I.c.*, 43; L. WEYTS, *Vennootschappen met echtgenoten*, o.c., 87.

⁶⁰ B. WAUTERS, o.c., 172, nr. 199.

⁶¹ Art. 1453 B.W.

⁶² J. GERLO, o.c., 283, nr. 542.

⁶³ Art. 1451, eerste lid, B.W.

⁶⁴ Art. 1451, eerste lid, B.W.

⁶⁵ Art. 1416 B.W.

⁶⁶ L. WEYTS, "Familiale aspecten van verwerven en beheren van aandelen", *I.c.*, III.1.2 – 7 en 8.

⁶⁷ G.L. BALLON, K. GEENS en J. STUYCK, *Handels- en vennootschapsrecht*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1995, 205-206.

⁶⁸ G.L. BALLON, K. GEENS en J. STUYCK, o.c., 205-206.

⁶⁹ B. WAUTERS, o.c., 43-46, nrs. 43-47; F. BOUCKAERT, o.c., 48 (die in voetnoot 63 enigszins nuanceert door te stellen dat in de V.O.F. en de Comm.V. eigenlijk geen aandelen worden uitgegeven. Toch vindt hij dat vanuit de *ratio legis* van de wet assimilatie met aandelen op naam is aangewezen); zie contra: H. DU FAUX, "De lidmaatschapsrechten bedoeld in artikel 1401, 5° B.W. Bedenkingen over de aard van deze rechten", *T. Not.* 1987, (464); B. TILLEMANN, o.c., 248, nr. 472; L. WEYTS, *Vennootschappen en rechtspersonen: stand van zaken*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2004, 344, nr. 25.

⁷⁰ J. RUYSSSEVELDT, o.c., 48, nrs. 151 en 154.

Vermits de BVBA ook eenhoofdig kan zijn, is nietigverklaring ervan alleen mogelijk wanneer er geen enkele geldig verbonden oprichter bestaat.⁷²

De CVBA ten slotte kan worden nietigverklaard indien het aantal geldig verbonden oprichters minder bedraagt dan drie.⁷³

De nietigheid moet worden uitgesproken door de rechter, en heeft enkel gevolgen voor de toekomst.⁷⁴ De beslissing tot nietigverklaring heeft tot gevolg dat de vennootschap moet worden vereffend op dezelfde wijze als na ontbinding.⁷⁵ Door het vonnis wordt de vennootschap een “nietigverkleerde vennootschap”, waarvan het actiedomein beperkt is tot de vereffening.

B. Tijdens het bestaan van de vennootschap

Wordt de NV of de Comm.VA eenhoofdig tijdens haar bestaan, dan krijgt deze één jaar de tijd om de situatie te regulariseren. Dit kan geschieden door een nieuwe aandeelhouder op te nemen in de vennootschap of door de vennootschap om te zetten in een eenpersoonsBVBA. Gebeurt geen van beide binnen de voormelde termijn, dan wordt de enige aandeelhouder tot aan de regularisatie geacht hoofdelijk borg te staan voor alle verbintenissen van de vennootschap die ontstaan zijn na haar eenhoofdigheid. De NV of de Comm.VA die eenhoofdig wordt tijdens haar bestaan, zal dus niet van rechtswege ontbonden worden. Zij zal ook niet gerechtelijk kunnen worden ontbonden.⁷⁶

De BVBA die eenhoofdig wordt tijdens haar bestaan, wordt omgezet in een eenpersoonsBVBA, op voorwaarde

dat de resterende aandeelhouder een natuurlijke persoon is die niet reeds aandeelhouder is van een andere eenpersoonsBVBA. Indien de enige aandeelhouder wel een natuurlijke persoon is die reeds aandeelhouder is van een andere eenpersoonsBVBA, dan wordt hij immers geacht hoofdelijk borg te staan voor de verbintenissen van iedere andere eenpersoonsBVBA die hij nadien alleen zou oprichten of waarvan hij nadien de enige vennoot zou worden. De hoofdelijke aansprakelijkheid eindigt zodra een nieuwe vennoot wordt opgenomen in de vennootschap of zodra de ontbinding ervan wordt bekendgemaakt.⁷⁷

Is de enige aandeelhouder een rechtspersoon, dan beschikt hij over een regularisatietermijn van één jaar om de vennootschap te ontbinden of een nieuwe vennoot aan te trekken. Wanneer regularisatie binnen deze termijn uitblijft, wordt de enige vennoot geacht hoofdelijk borg te staan voor alle verbintenissen van de vennootschap ontstaan nadat ze eenhoofdig is geworden, en dit tot op het ogenblik van haar regularisatie.⁷⁸

Er wordt meestal aangenomen dat de tweehoofdige CVBA op verzoek van iedere belanghebbende kan worden ontbonden.⁷⁹ Volgens een meerderheid van auteurs⁸⁰ leidt het eenhoofdig worden van de CVBA daarentegen tot de ontbinding van rechtswege van de vennootschap.

De ontbinding van rechtswege houdt in dat de ontbinding automatisch plaatsvindt, zonder dat een beslissing van (een deel van) de vennoten of van de rechter is vereist. Een rechter kan hoogstens vaststellen dat de ontbinding heeft plaatsgehad.⁸¹ De gerechtelijke ontbinding is de ontbinding uitgesproken door de

⁷¹ Art. 454 W. Venn. (NV); art. 657 W. Venn. (Comm.VA).

⁷² Art. 227, 4° W. Venn.: Tot vóór de invoering van het W. Venn. bestond er geen eensgezindheid in de rechtsleer over de vraag of een BVBA, waarvan de bedoeling voorlag dat ze meerhoofdig zou worden opgericht, al dan niet vatbaar is voor nietigverklaring indien blijkt dat er slechts één vennoot geldig is verbonden. De aanleiding tot deze discussie was een licht verschillende formulering in de Franstalige en de Nederlandstalige tekst van het toenmalige art. 13ter, 4° W. Venn. Met de invoering van art. 227, 4° W. Venn. heeft de wetgever een einde gemaakt aan deze rechtsonzekerheid.

Voortaan kan een BVBA enkel worden nietigverklaard als geen enkele oprichter geldig is verbonden, zelfs in de hypothese dat ze als meerhoofdig was geconcipieerd (zie hieromtrent M. WYCKAERT, *Kapitaal in NV en BVBA*, Kalmthout, Biblo, 1995, 274, nr. 378; Jan Ronse Instituut (ed.), *Het Wetboek van vennootschappen en zijn uitvoeringsbesluit. Structuur, artikelsgewijze commentaar en overgangsrecht*, Kalmthout, Biblo, 2002, 136).

⁷³ Art. 403, 4°, W. Venn.

⁷⁴ Art. 172 W. Venn.

⁷⁵ Art. 175, eerste lid, W. Venn.

⁷⁶ Art. 646 W. Venn. (NV); art. 657 W. Venn. (Comm.VA).

⁷⁷ Art. 212 W. Venn.

⁷⁸ Art. 213, § 2, W. Venn.

⁷⁹ G.L. BALLON, K. GEENS en J. STUYCK, o.c., 322-323; E. DE BIE en J. DE LEENHEER, *Vereffening van vennootschappen na de Wet van 13 april 1995*, Brussel, IDAC, 1995, 44-45; R. VAN DEN BERGH en E. DIRIX, o.c., 51; B. TILLEMANN, o.c., 259, nr. 503; J. DU MONGH, *De erfovergang van aandelen*, o.c., 19, nr. 8; J. MALHERBE, Ph. LAMBRECHT en Ph. MALHERBE, o.c., 809, nr. 1333; Ph. JEHASSE, *Manuel de la liquidation*, Brussel, Wolters Kluwer België, 2004, 129, nr. 209; voor andere opvattingen, zie A. VAN HULLE en K. VAN HULLE, o.c., 432-434, nr. 602.

rechtbank op verzoek van één of meer aandeelhouders of door een andere belanghebbende, op voorwaarde dat dit recht hem uitdrukkelijk door de wet wordt toegekend.⁸²

3.2. Vennootschappen zonder (volkomen) rechtspersoonlijkheid

A. Bij de oprichting van de vennootschap

Een vennootschap zonder (volkomen) rechtspersoonlijkheid⁸³ ontstaat uit de wilsovereenstemming van meerdere partijen.⁸⁴ Is er slechts één geldig verbonden partij, dan is de vennootschap (retroactief⁸⁵) nietig.⁸⁶

Hetzelfde geldt voor de vennootschap met onvolkomen rechtspersoonlijkheid,⁸⁷ met dien verstande dat de nietigverklaring dan enkel gevolgen zal hebben voor de toekomst.⁸⁸

De nietigheid moet worden uitgesproken door de rechter.⁸⁹

B. Tijdens het bestaan van de vennootschap

Het eenhoofdig worden van een vennootschap zonder (volkomen) rechtspersoonlijkheid leidt van rechtswege tot de ontbinding van de vennootschap.⁹⁰

4. Besluit

De deelname van echtgenoten aan (de oprichting van) een vennootschap kan conflicteren met het meerhoofdigheidsbeginsel. Volgens dit beginsel veronderstelt de oprichting (en het verdere bestaan)

van een vennootschap de aanwezigheid van minstens twee oprichters of vennoten (aandeelhouders). In een aantal gevallen worden de echtgenoten als één oprichter (vennoot) gekwalificeerd en is niet (langer) aan dit beginsel voldaan, o.m. wanneer de echtgenoten gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel en beschikken over gemeenschappelijke aandelen, of wanneer zij gehuwd zijn onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen en onverdeelde aandelen onder zich hebben.

De niet-naleving van het meerhoofdigheidsbeginsel kan nochtans ernstige gevolgen hebben. In een aantal gevallen wordt de eenhoofdigheid immers gesanctioneerd met de hoofdelijke aansprakelijkheid van de enige vennoot, is de eenhoofdigde vennootschap nietig of wordt zij van rechtswege ontbonden.

Echtgenoten doen er dus goed aan zich zo te organiseren dat het meerhoofdigheidsbeginsel niet in het gedrang komt. Het is dikwijls voldoende dat beide echtgenoten één aandeel onderschrijven of kopen met eigen goederen.

Ten slotte voorziet de wetgever in een vermoeden ten voordele van het gemeenschappelijke of onverdeelde vermogen. De wetgever gaat ervan uit dat de aandelen die de echtgenoten verkrijgen of bezitten gemeenschappelijk of onverdeeld zijn. Indien dit niet zo is, moeten de echtgenoten het eigen karakter van die aandelen kunnen bewijzen. De echtgenoten zullen daarom de nodige aandacht dienen te besteden aan deze bewijsproblematiek. Zij kunnen zich dan ook best tijdig een bewijs verschaffen van de aandelen of van de zeggenschapsrechten die hun individueel toekomen. ●

⁸⁰ G.L. BALLON, K. GEENS en J. STUYCK, o.c., 321; E. DE BIE en J. DE LEENHEER, o.c., 52; P. NICAISE en K. DEBOECK, o.c., 75; A. VAN HULLE en K. VAN HULLE, o.c., 431-432, nr. 599; B. TILLEMANN, o.c., 250, nr. 474; J. WOUTERS en M. DENEFF, "Artikel 1 W. Venn.", 5 februari 2001, in *Artikelsgewijze commentaar Vennootschappen en Verenigingen*, Mechelen, Kluwer, 31, nr. 38; J. DU MONGH, *De overgang van aandelen*, o.c., 19; Ph. JEHASSE, o.c., 148, nr. 254; zie evenwel J. MALHERBE, Ph. LAMBRECHT en Ph. MALHERBE, o.c., 808, nr. 1333 (die de stelling verdedigen dat ook in dit geval enkel een gerechtelijke ontbinding mogelijk is).

⁸¹ B. TILLEMANN, o.c., 98, nr. 164; Ph. JEHASSE, o.c., 136-137, nrs. 231 en 232.

⁸² E. DE BIE en J. DE LEENHEER, o.c., 44; Ph. JEHASSE, o.c., 87, nr. 124.

⁸³ Maatschap, tijdelijke handelsvennootschap en stille handelsvennootschap.

⁸⁴ Art. 1, eerste lid, W. Venn.

⁸⁵ R. VAN BOVEN en L. DHAENE, "Drijfveren voor de oprichting van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid: is er nog plaats voor de wilsvrijheid van partijen?", in B. TILLEMANN, A. BENOIT-MOURY, O. CAPRASSE en N. THYRION (eds.), *De oprichting van vennootschappen en de opstartfase van ondernemingen*, Brugge, die Keure, 2003, 18, nr. 25.

⁸⁶ J. MALHERBE, Ph. LAMBRECHT en Ph. MALHERBE, o.c., 295-296, nr. 557.

⁸⁷ Vennootschap onder firma, gewone commanditaire vennootschap en de coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid.

⁸⁸ Art. 172 W. Venn.

⁸⁹ R. VAN BOVEN en L. DHAENE, *l.c.*, 17, nr. 22 en art. 172 W. Venn.

⁹⁰ T. TILQUIN en V. SIMONART, *Traité des sociétés*, Diegem, Kluwer Editions Juridiques Belgique, 1997, 289, nr. 1622; B. TILLEMANN, o.c., 250, nr. 474; G.L. BALLON, K. GEENS en J. STUYCK, o.c., 219; H. GEINGER en N. HEIJERICK, o.c., 44; J. WOUTERS en M. DENEFF, *l.c.*, 31, nr. 38.